

Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (stora avdelningen)

den 17 maj 2022*

”Begäran om förhandsavgörande – Direktiv 93/13/EEG – Oskäliga villkor i konsumentavtal – Likvärdighetsprincipen – Effektivitetsprincipen – Förfarande för betalningsföreläggande och förfarande för utmätning hos tredje man – Rättskraft som implicit omfattar giltigheten av de villkor som ligger till grund för exekutionstiteln – Verkställighetsdomstolens behörighet att ex officio pröva huruvida ett villkor eventuellt är oskäligt”

I de förenade målen C-693/19 och C-831/19,

angående beslut att begära förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, från Tribunale di Milano (Domstolen i Milano, Italien), av den 10 augusti 2019 respektive den 31 oktober 2019 som inkom till domstolen den 13 september 2019 respektive den 14 november 2019, i målen

SPV Project 1503 Srl,

Dobank SpA

mot

YB (C-693/19),

och

Banco di Desio e della Brianza SpA,

Banca di Credito Cooperativo di Carugate e Inzago sc,

Intesa Sanpaolo SpA,

Banca Popolare di Sondrio s.c.p.a,

Cerved Credit Management SpA

mot

YX,

ZW (C-831/19),

* Rättegångsspråk: italienska.

meddelar

DOMSTOLEN (stora avdelningen)

sammansatt av ordföranden K. Lenaerts, avdelningsordförandena A. Arabadjiev, K. Jürimäe, C. Lycourgos, E. Regan, S. Rodin (referent) och I. Jarukaitis samt domarna M. Ilešič, J.-C. Bonichot, M. Safjan, F. Biltgen, P.G. Xuereb, N. Piçarra, L.S. Rossi och A. Kumin,

generaladvokat: E. Tanchev,

justitiesekreterare: handläggaren R. Schiano,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 27 april 2021,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

- Banco di Desio e della Brianza, genom F. L. Monti, S. Sironi och P. Vitiello, avvocati,
- ZW, genom S. M. Zigni och M. Buzzini, avvocati,
- Italiens regering, genom G. Palmieri, i egenskap av ombud, biträdd av A. Grumetto, avvocato dello Stato,
- Tysklands regering, genom U. Kühne, J. Möller och M. Hellmann, samtliga i egenskap av ombud,
- Spaniens regering, genom S. Centeno Huerta, M.J. Ruiz Sánchez och J. Rodríguez de la Rúa Puig, samtliga i egenskap av ombud,
- Ungerns regering, genom M.Z. Fehér och K. Szíjjártó, båda i egenskap av ombud,
- Europeiska kommissionen, genom G. Gattinara och N. Ruiz García, båda i egenskap av ombud,

och efter att den 15 juli 2021 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

- 1 Respektive begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artiklarna 6 och 7 i rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäligen villkor i konsumentavtal (EGT L 95, 1993, s. 29; svensk specialutgåva, område 15, volym 12, s. 169) samt artikel 47 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (nedan kallad stadgan).
- 2 Respektive begäran har framställts i mål mellan SPV Project 1503 Srl (nedan kallat SPV) och Dobank SpA, uppdragstagare till Unicredit SpA, och YB respektive Banco di Desio e della Brianza SpA (nedan kallat BDB) och andra kreditinstitut, å ena sidan, och YX och ZW, å andra sidan. Målen rör verkställighetsförfaranden, vilka grundas på exekutionstitlar som vunnit laga kraft.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

3 I tjugofjärde skälet i direktiv 93/13 anges att "[m]edlemsstaternas domstolar eller förvaltningsmyndigheter måste förfoga över lämpliga och effektiva medel för att förhindra fortsatt tillämpning av oskäligen villkor i konsumentavtal".

4 I artikel 2 b i direktivet föreskrivs följande:

"I detta direktiv avses med

...

konsument: en fysisk person som i samband med avtal som omfattas av detta direktiv handlar för ändamål som faller utanför hans näring eller yrke,

..."

5 I artikel 6.1 i direktivet föreskrivs följande:

"Medlemsstaterna skall föreskriva att oskäligen villkor som används i avtal som en näringsidkare sluter med en konsument inte är, på sätt som närmare stadgas i deras nationella rätt, bindande för konsumenten och att avtalet skall förbli bindande för parterna på samma grunder, om det kan bestå utan de oskäligen villkoren."

6 I artikel 7.1 i direktivet föreskrivs följande:

"Medlemsstaterna skall se till att det i konsumenternas och konkurrenternas intresse finns lämpliga och effektiva medel för att hindra fortsatt användning av oskäligen villkor i avtal som näringsidkare sluter med konsumenter."

Italiensk lagstiftning

7 I artikel 33.1 och 33.2 i decreto legislativo n. 206, recante Codice del consumo a norma dell'articolo 7 della legge 29 luglio 2003, n. 229 (lagstiftningsdekret nr 206 om konsumentlagen i den mening som avses i artikel 7 i lag nr 229 av den 29 juli 2003) av den 6 september 2005 (ordinarie tillägg till GURI nr 235 av den 8 oktober 2005), genom vilket direktiv 93/13 införlivades, föreskrivs följande:

"1. Villkor i ett avtal som ingås mellan en konsument och en näringsidkare ska anses vara oskäligen om de i strid med kravet på god sed medför en betydande obalans i parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet till nackdel för konsumenten.

2. Avtalsvillkor ska anses vara oskäligen till dess att motsatsen har bevisats, om de har till syfte eller verkan att

...

f) den konsument som inte fullgör eller är i dröjsmål beträffande sina skyldigheter förpliktas att betala ett uppenbart oskäligt belopp i skadestånd, avtalsvite eller liknande,

...”

8 I artikel 36.1 och 36.3 i lagstiftningsdekretet föreskrivs följande:

”1. Avtalsvillkor som anses vara oskäligen i enlighet med artiklarna 33 och 34 är ogiltiga, men avtalet fortsätter att gälla i övrigt.

...

3. Ogiltighetsverkan gäller enbart till förmån för konsumenten. Frågan om ogiltighet får tas upp ex officio av domstolen”.

9 I artikel 633 i Codice di procedura civile (nedan kallad civilprocesslagen), i den lydelse som är tillämplig i målen vid den nationella domstolen, föreskrivs följande:

”På begäran av borgenären av en summa pengar eller en kvantitet fungibla varor, eller av mottagaren av en leverans av en viss vara, ska den behöriga domaren utfärda ett betalnings- eller leveransföreläggande

1) om den rätt som görs gällande styrks av skriftligt bevis

...”

10 I artikel 640 i samma lag föreskrivs följande:

”Om domstolen anser att ansökan inte är tillräckligt motiverad beslutar den att kansliet ska informera sökanden om detta och uppmana denne att inkomma med bevisning.

Om sökanden inte hörsammar uppmaningen, inte återkallar sin ansökan eller om ansökan inte kan tas upp till prövning, ska domstolen avvisa den genom motiverat beslut.

Detta beslut påverkar inte möjligheten att ansöka på nytt, även inom ramen för det ordinarie förfarandet.”

11 I artikel 641 i civilprocesslagen föreskrivs att domstolen, om ansökan bifalls, ska ålägga svaranden att betala penningbeloppet och upplysa denne om möjligheten att göra en invändning inom 40 dagar.

12 I artikel 647 i civilprocesslagen, i den lydelse som är tillämplig i de nationella målen, med rubriken ”Verkställbarhet på grund av att svaranden inte gör någon invändning eller förblir passiv”, föreskrivs följande:

”Om ingen invändning har framställts inom den föreskrivna tidsfristen, eller om svaranden inte har vidtagit rättsliga åtgärder, ska [den domare] som utfärdade föreläggandet på den sökandes begäran (även muntligen) fastställa att föreläggandet kan verkställas. ...

När föreläggandet har förklarats verkställbart i enlighet med denna artikel får det inte längre framställas någon invändning, med beaktande av bestämmelserna i artikel 650 och eventuell säkerhet som har deponerats ska frisläppas.”

- 13 I artikel 650 i civilprocesslagen, som rör en invändning som framställs för sent, föreskrivs följande:
”Svaranden får framställa en invändning även efter det att den tidsfrist som fastställts i föreläggandet har löpt ut om denne kan visa att vederbörande inte kände till föreläggandet i tid på grund av felaktigheter i delgivningen eller på grund av en oförutsebar omständighet eller force majeure.
...
En invändning får inte framställas efter det att tidsfristen på tio dagar som börjar löpa från den första verkställighetsåtgärden, har löpt ut.”
- 14 I artikel 2909 i Codice civile (civillagen), som rör rättskraft, föreskrivs följande:
”Bedömningen av rättsfrågor och bevisfrågor i ett lagakraftvunnet avgörande är bindande för parterna, deras arvingar och deras rättsinnehavare.”
- 15 Den hänskjutande domstolen har angett att enligt den övervägande delen av praxis från Corte suprema di cassazione (Högsta domstolen, Italien) vinner föreläggandet om betalning av ett penningbelopp som inte har bestritts laga kraft inte bara med avseende på den fordran för vilken indrivning begärs, utan även med avseende på den exekutionstitel som åberopats som grund för föreläggandet, vilket således utesluter en senare prövning av de skäl som anförts till stöd för ansökan. Denna rättspraxis har lett till att principen om ”implicit rättskraft” har tillämpats på ett betalningsföreläggande som inte har bestritts. Enligt den principen anses den domstol som har avgjort en viss fråga med nödvändighet även ha avgjort alla övriga prejudiciella frågor.

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

Mål C-693/19

- 16 SPV och andra borgenärer inledde ett verkställighetsförfarande vid den hänskjutande domstolen för att driva in fordringar som uppkommit till följd av de finansieringsavtal som ingåtts med YB. Verkställighetsförfarandet grundades på ett betalningsföreläggande som vunnit laga kraft, eftersom YB inte hade bestritt det.
- 17 I de aktuella finansieringsavtalen föreskrevs att en vitesklausul och dröjsmålsränta skulle tillämpas för det fall gäldenären inte uppfyllde sina skyldigheter i tid.
- 18 Vid förhandlingen ålade verkställighetsdomstolen, som ansåg att villkoret avseende beräkningen av dröjsmålsräntan kunde vara oskäliga, SPV att förete de avtal på grundval av vilka betalningsföreläggandet hade utfärdats och anmodade YB att inställa sig vid nästa förhandling och att tillkännage sin avsikt att göra gällande att det villkoret var oskäligt.
- 19 Vid den senare förhandlingen förklarade YB att denne ville göra gällande att nämnda villkor var oskäligt. Verkställighetsdomstolen fann därför, med stöd av domen av den 9 november 2010, VB Pénzügyi Lízing (C-137/08, EU:C:2010:659), att det var möjligt för den att pröva huruvida det villkoret eventuellt var oskäligt och fastställde en ny förhandling. SPV gjorde i sin inlägga gällande att betalningsföreläggandets rättskraft utgjorde hinder för all prövning av villkoren i de avtal på grundval av vilka betalningsföreläggandet hade utfärdats.

- 20 Den hänskjutande domstolen har angett att när en borgenär har erhållit en exekutionstitel kan borgenären låta de fordringar som gäldenären till denne har gentemot tredje man bli föremål för ett utmättningsförfarande. Den hänskjutande domstolen har påpekat att verkställighetsdomstolen är skyldig att försäkra sig om att det finns en giltig exekutionstitel under hela verkställighetsförfarandet. Verkställighetsdomstolens behörighet är således begränsad till en kontroll av att det finns en exekutionstitel och kan inte utsträckas till att omfatta det "implicita innehållet" i den. En sådan prövning av exekutionstiteln är även utesluten om gäldenären bestrider verkställigheten.
- 21 Den hänskjutande domstolen har erinrat om EU-domstolens praxis avseende den nationella domstolens skyldigheter i fråga om konsumentskydd och den praxis som avser möjligheten att under vissa omständigheter underlåta att iaktta rättskraften. Den vill därför få klarhet i huruvida villkoret om beräkning av dröjsmålsränta och vitesklausulen i de aktuella avtalen, i det mål som är anhängigt vid den, eventuellt är oskäligen.
- 22 Den hänskjutande domstolen har i detta avseende preciserat att den domstol som utfärdade det aktuella betalningsföreläggandet inte prövade huruvida det ovannämnda villkoret och den ovannämnda klausulen eventuellt var oskäligen och att betalningsföreläggandet vunnit laga kraft på grund av att YB inte bestritt det. Dessutom anses samtliga villkor i de aktuella finansieringsavtalen, inbegripet det aktuella villkoret och den aktuella vitesklausulen, enligt principen om "implicit rättskraft" ha prövats av den domstolen och omfattas av denna form av rättskraft.
- 23 Härav följer att verkställighetsdomstolen inte kan pröva huruvida villkoren i ett avtal är oskäligen. Detta är fallet inte endast på grund av att den inte kontrollerar innehållet i det betalningsföreläggande som utfärdats på grundval av avtalet, utan även på grund av att betalningsföreläggandet, när gäldenären inte har bestritt det, har vunnit laga kraft. Enligt den hänskjutande domstolen utgör avsaknaden av en uttrycklig prövning av huruvida villkor är oskäligen i ett förfarande ett ofullständigt och otillräckligt skydd för konsumenten.
- 24 Mot denna bakgrund beslutade Tribunale di Milano (Domstolen i Milano, Italien) att vilandeförklara målet och ställa följande fråga till EU-domstolen:

"Utgör, och i så fall under vilka villkor, artiklarna 6 och 7 i direktiv 93/13/EEG och artikel 47 i [stadgan] hinder för en nationell lagstiftning som den aktuella, enligt vilken verkställighetsdomstolen inte får pröva det implicita innehållet i en lagakraftvunnen, rättslig exekutionstitel och inte heller får frångå den implicita rättskraftens verkningar, när konsumenten förklarar sig vilja åberopa att ett avtalsvillkor är oskäligt i det avtal som ligger till grund för exekutionstiteln?"

Mål C-831/19

- 25 År 2005 ingick BDB avtal om borgensåtagande med YX och ZW i syfte att säkerställa ett bolags skulder.
- 26 BDB inledde ett förfarande för utmätning av fast egendom vid den hänskjutande domstolen avseende den egendom som YX och ZW äger. Det förfarandet, i vilket andra borgenärer intervenerat, grundades på betalningsförelägganden som utfärdats år 2012 och år 2013 av en

domstol till förmån för BDB och andra borgenärer gentemot ett bolag, det vill säga huvudgäldenären, och fyra borgensmän, däribland YX och ZW. Eftersom betalningsföreläggandena inte bestreds vann de laga kraft.

- 27 Under utmätningförfarandet av fast egendom åberopade ZW sin ställning som konsument för att kunna göra gällande att villkoren i avtalen om borgensåtagande som låg till grund för de utfärdade betalningsföreläggandena, eventuellt var oskäligen.
- 28 BDB, liksom övriga kreditinstitut som intervenerat i utmätningförfarandet av fast egendom, gjorde gällande att ZW inte kunde åberopa ställningen som konsument på grund av ZW:s ställning som delägare i bolaget, det vill säga huvudgäldenären och på grund av att ZW är gift med YX, som är rättslig företrädare för bolaget. De gjorde dessutom gällande att oberoende av ett erkännande av en sådan ställning kan verkställighetsdomstolen inte pröva en exekutionstitel som formellt är korrekt och slutgiltig, såsom ett betalningsföreläggande som inte har bestritts.
- 29 Den hänskjutande domstolen anser att ZW i det mål som är anhängigt vid den har ställning som konsument, eftersom ZW, vid den tidpunkt då hon ingick de aktuella avtalen om borgensåtagande, för det första inte hade förvärvat hela sin andel i gäldenärsbolagets aktiekapital, vilken uppgick till 22 procent, för det andra, eftersom det inte hade styrkts att hon hade fått utdelning på sitt aktieinnehav och för det tredje, eftersom det var styrkt att hon sedan år 1976 var knuten till ett annat bolag genom ett anställningsförhållande och att hon följaktligen när avtalen om borgensåtagande ingicks inte hade någon ledande befattning i huvudgäldenären.
- 30 När det gäller möjligheten för en konsument att göra gällande att villkoren i ett avtal på grundval av vilket ett betalningsföreläggande har utfärdats, är oskäligen, har den hänskjutande domstolen redogjort för de nationella bestämmelserna om verkställighetsförfaranden och har preciserat att borgenären, vid utmätning av fast egendom på grundval av en exekutionstitel begär utmätning av den sakrätt som finns i fast egendom som tillhör gäldenären. Den hänskjutande domstolen har påpekat att verkställighetsdomstolen, i enlighet med den behörighet som tillkommer den domstol som handlägger utmätningförfarandet, såsom framgår av punkt 20 ovan, inte kontrollerar det "implicita innehållet" i exekutionstiteln.
- 31 Den hänskjutande domstolen har även preciserat att ett bestridande av verkställighet enligt nationell rätt inte behöver uppfylla några särskilda formkrav och att ett sådant bestridande även kan ske muntligen vid förhandlingen inför verkställighetsdomstolen eller genom ingivande av ett svaromål vid den förhandlingen.
- 32 Den hänskjutande domstolen har erinrat om EU-domstolens praxis avseende medlemsstaternas processuella autonomi som syftar till att säkerställa den materiella unionsrättens fulla verkan, den praxis avseende den nationella domstolens skyldigheter i fråga om konsumentskydd och den praxis som avser möjligheten att under vissa omständigheter underlåta att iaktta rättskraften. Den vill därför få klarhet i huruvida villkoren i de aktuella avtalen om borgensåtagande som ingåtts mellan ZW och BDB, samt mellan ZW och andra borgenärer och som ligger till grund för de betalningsföreläggande som utfärdats, i det mål som är anhängigt vid den, eventuellt är oskäligen.
- 33 Den hänskjutande domstolen har i detta avseende angett att enligt borgenärerna följer det även av domen av den 6 oktober 2009, Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, EU:C:2009:615), att det i detta skede är omöjligt att göra gällande att dessa villkor är oskäligen, eftersom ZW inte bestritt betalningsföreläggandena.

- 34 Den hänskjutande domstolen har emellertid understrukt att ZW, till skillnad från konsumenten i det mål som avgjordes genom domen av den 6 oktober 2009, Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, EU:C:2009:615), i det nationella målet har uttryckt sin vilja att göra gällande att vissa villkor är oskäligen och har således fått den passivitet som visats fram till dess att den implicita rättskraft som omfattar exekutionstitlarna inträdde, att upphöra.
- 35 Den hänskjutande domstolen anser även att EU-domstolen, vid den tidpunkt då de aktuella betalningsföreläggandena utfärdades, inte hade fastställt de villkor, enligt vilka en borgensman som ställer säkerhet för en juridisk person kan anses vara konsument, eftersom dessa villkor fastställdes senare, genom beslut av den 19 november 2015, Tarcău (C-74/15, EU:C:2015:772), och genom beslut av den 14 september 2016, Dumitraș (C-534/15, EU:C:2016:700). Den hänskjutande domstolen anser följaktligen att ZW inte med full kännedom om saken kunde avgöra om det, i samband med ett bestridande av betalningsföreläggande, fanns anledning att göra gällande att villkoren i de avtal som ingåtts med näringsidkare var oskäligen, eftersom ZW inte kände till sin ställning som konsument.
- 36 Den hänskjutande domstolen vill således få klarhet i huruvida den omständigheten att det är oklart om en borgensman ska anses vara konsument vid den tidpunkt då de aktuella exekutionstitlarna utfärdades kan göra det omöjligt eller orimligt svårt att utöva de rättigheter som konsumenterna har enligt den nationella lagstiftning genom vilken direktiv 93/13 har införlivats.
- 37 Den hänskjutande domstolen har även preciserat att enligt nationella processrättsliga principer omfattar ett betalningsföreläggandes rättskraft, om konsumenten inte har bestritt betalningsföreläggandet, den omständigheten att villkoren i avtalen om borgensåtagande inte är oskäligen, även om den domstol som utfärdat betalningsföreläggandet inte uttryckligen har prövat huruvida dessa villkor är oskäligen. Härav följer dels att det inte är möjligt att göra gällande att avtalsvillkoren är oskäligen under förfarandet rörande huvudsaken, dels att bestridandet av verkställighet inte kan tas upp till prövning när den grundar sig på skäl som parten borde ha åberopat när exekutionstiteln utfärdades.
- 38 Den hänskjutande domstolen har i detta avseende påpekat att EU-domstolen i punkt 49 i domen av den 26 januari 2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60), slog fast att direktiv 93/13 inte utgör hinder för en nationell regel som inte tillåter att den nationella domstolen ex officio omprövar huruvida villkoren i ett avtal som ingåtts med en näringsidkare är oskäligen, när lagenligheten av samtliga avtalsvillkor redan har prövats mot bakgrund av direktivet i ett rättskraftigt avgörande. Den hänskjutande domstolen har vidare påpekat att EU-domstolen i den domen även slog fast att när frågan huruvida avtalsvillkor eventuellt är oskäligen inte har prövats vid en tidigare domstolskontroll av det omtvistade avtalet som avslutats med ett lagakraftvunnet avgörande, eller när endast vissa av avtalsvillkoren har varit föremål för en sådan kontroll, är den nationella domstolen likväl skyldig att pröva huruvida de aktuella villkoren eventuellt är oskäligen.
- 39 Den hänskjutande domstolen anser även att EU-domstolen genom nämnda dom har fastställt på vilka villkor explicit rättskraft kan göras gällande för att förbjuda den nationella domstolen från att pröva huruvida avtalsvillkor är oskäligen. Den hänskjutande domstolen anser däremot att EU-domstolen ännu inte har haft tillfälle att pröva huruvida principen om ”implicit rättskraft” är förenlig med artiklarna 6 och 7 i direktiv 93/13, samt artikel 47 i stadgan.

- 40 Mot denna bakgrund beslutade Tribunale di Milano (Domstolen i Milano) att vilandeförklara målet och ställa följande frågor till EU-domstolen:
- ”1) Utgör, och i så fall under vilka villkor, artiklarna 6 och 7 i direktiv 93/13/EEG och artikel 47 i [stadgan] hinder för en nationell lagstiftning som den aktuella, enligt vilken verkställighetsdomstolen inte får pröva det implicita innehållet i en lagakraftvunnen, rättslig exekutionstitel, när konsumenten, efter att ha fått kännedom om sin ställning som konsument (kännedom som tidigare inte omfattades av gällande rätt), yrkar att en sådan prövning ska göras?
- 2) Utgör, och i så fall under vilka villkor, artiklarna 6 och 7 i direktiv 93/13/EEG och artikel 47 i [stadgan] hinder för en nationell lagstiftning som den aktuella, enligt vilken verkställighetsdomstolen – som ska fatta beslut om det hinder mot verkställighet som konsumenten har åberopat – mot bakgrund av rättskraften av ett implicit fastslående av att ett avtalsvillkor inte är oskäligt inte får pröva om det aktuella avtalsvillkoret är oskäligt, och får det föreskrivas att nämnda domstol inte heller får göra någon sådan prövning för det fall att samma domstol enligt den gällande rätt som var i kraft vid den tidpunkt då exekutionstiteln vann laga kraft inte fick genomföra någon prövning av huruvida avtalsvillkoret var oskäligt, eftersom borgensmannen inte hade ställning som konsument?”
- 41 Domstolens ordförande har genom beslut av den 23 februari 2021 förenat målen C-693/19 och C-831/19 vad gäller det muntliga förfarandet och domen.

Huruvida begäran om förhandsavgörande i mål C-831/19 kan tas upp till prövning

- 42 BDB har gjort gällande att begäran om förhandsavgörande inte kan tas upp till prövning, eftersom ZW inte är en konsument och att direktiv 93/13 följaktligen inte är tillämpligt på ZW.
- 43 EU-domstolen erinrar i detta hänseende om att det i ett förfarande enligt artikel 267 FEUF, som vilar på en tydlig funktionsfördelning mellan de nationella domstolarna och EU-domstolen, enligt fast rättspraxis är den nationella domstolen som är ensam behörig att fastställa och bedöma omständigheterna i målet samt att tolka och tillämpa den nationella lagstiftningen. Det ankommer också uteslutande på den nationella domstolen, vid vilken tvisten anhängiggjorts och vilken har ansvaret för det rättsliga avgörandet, att mot bakgrund av de särskilda omständigheterna i målet bedöma såväl nödvändigheten som relevansen av de frågor som ställs till EU-domstolen. Följaktligen är EU-domstolen i princip skyldig att meddela ett förhandsavgörande när de frågor som ställts avser tolkningen av unionsrätten (dom av den 14 juni 2012, Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, punkt 76 och där angiven rättspraxis).
- 44 En begäran om förhandsavgörande från en nationell domstol kan således bara avvisas då det är uppenbart att den begärda tolkningen av unionsrätten inte har något samband med de verkliga omständigheterna eller saken i det nationella målet eller då frågeställningen är hypotetisk eller EU-domstolen inte har tillgång till sådana uppgifter om de faktiska eller rättsliga omständigheterna som är nödvändiga för att kunna ge ett användbart svar på de frågor som ställts till den (dom av den 14 juni 2012, Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, punkt 77 och där angiven rättspraxis).
- 45 Detta är inte fallet i förevarande mål.

- 46 Det framgår nämligen av beslutet om hänskjutande och av handlingarna i målet att ZW, till skillnad från sin make YX, ska kvalificeras som konsument, eftersom ZW vid den tidpunkt då avtalen om borgensåtagande ingicks med BDB och de övriga borgenärerna inte handlade inom ramen för sin yrkesverksamhet och inte hade några funktionella kopplingar till det berörda bolaget, som var huvudgäldenär. Enligt den hänskjutande domstolen var ZW sedan år 1976 knuten till ett annat bolag genom ett anställningsförhållande och hade ingen ledande befattning inom det aktuella bolaget. Den hänskjutande domstolen har i detta avseende påpekat att enligt de handlingar som ZW lämnade in under verkställighetsförfarandet förvärvade ZW 22 procent av aktiekapitalet i nämnda bolag den 31 januari 2013, men att samtliga avtal om borgensåtagande mellan ZW och borgenärerna hade ingåtts före detta datum och att det betalningsföreläggande som BDB erhöll också utfärdades innan ZW förvärvade de aktierna.
- 47 Såsom generaladvokaten har påpekat i punkt 51 i sitt förslag till avgörande framgår det av domen av den 30 maj 2013, *Asbeek Brusse och de Man Garabito* (C-488/11, EU:C:2013:341, punkt 29), att direktiv 93/13 är tillämpligt på ”alla avtal” som ingås mellan en konsument och en näringsidkare. I artikel 2 b i direktivet definieras en konsument som en fysisk person som i samband med avtal som omfattas av direktivet handlar för ändamål som faller utanför hans eller hennes näring eller yrke.
- 48 Eftersom ZW inte har ingått det aktuella avtalet om borgensåtagande inom ramen för sin yrkesverksamhet, ska nämnda avtal följaktligen anses ha ingåtts mellan en näringsidkare och en konsument och omfattas således av tillämpningsområdet för direktiv 93/13.
- 49 Begäran om förhandsavgörande kan således tas upp till prövning.

Prövning av tolkningsfrågorna

- 50 Den hänskjutande domstolen har ställt frågorna i mål C-693/19 och i mål C-831/19, vilka ska prövas tillsammans, för att få klarhet i huruvida artikel 6.1 och artikel 7.1 i direktiv 93/13 ska tolkas så, att de utgör hinder för en nationell lagstiftning i vilken det föreskrivs att när ett betalningsföreläggande som utfärdats av en domstol på begäran av en borgenär inte har bestritts av gäldenären, kan verkställighetsdomstolen inte senare pröva huruvida villkoren i avtalet, vilka har legat till grund för betalningsföreläggandet, eventuellt är oskäligen, eftersom betalningsföreläggandets rättskraft implicit omfattar nämnda villkors giltighet, vilket innebär att någon prövning av deras giltighet inte får ske. I mål C-831/19 vill den hänskjutande domstolen även få klarhet i huruvida den omständigheten att gäldenären vid den tidpunkt då föreläggandet vann laga kraft inte kände till att denne kunde betraktas som ”konsument” i den mening som avses i direktivet, har någon betydelse i detta avseende.
- 51 Det framgår av domstolens fasta praxis att det skyddssystem som införts genom direktiv 93/13 grundar sig på tanken att konsumenten har en underlägsen ställning i förhållande till näringsidkaren i fråga om såväl förhandlingsförmåga som informationsnivå (se, bland annat, dom av den 26 januari 2017, *Banco Primus*, C-421/14, EU:C:2017:60, punkt 40 och där angiven rättspraxis).
- 52 Med hänsyn till detta underläge som konsumenten befinner sig i föreskrivs det i artikel 6.1 i direktiv 93/13 att oskäligen villkor inte är bindande för konsumenten. Detta är en tvingande bestämmelse som har till syfte att ersätta den formella jämvikt mellan avtalsparternas rättigheter och skyldigheter som följer av avtalet med en verklig jämvikt så att parterna blir jämbördiga (se,

bland annat, dom av den 21 december 2016, Gutiérrez Naranjo m.fl., C-154/15, C-307/15 och C-308/15, EU:C:2016:980, punkterna 53 och 55, och dom av den 26 januari 2017, Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, punkt 41).

- 53 Det framgår av EU-domstolens fasta praxis att de nationella domstolarna har en skyldighet att, så snart som de har tillgång till sådana uppgifter om de faktiska eller rättsliga omständigheterna som är nödvändiga i detta hänseende, ex officio bedöma huruvida ett avtalsvillkor, på vilket direktiv 93/13 är tillämpligt, är oskäligt och därigenom undanröja obalansen mellan konsumenten och näringsidkaren (dom av den 14 mars 2013, Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, punkt 46 och där angiven rättspraxis, dom av den 21 december 2016, Gutiérrez Naranjo m.fl., C-154/15, C-307/15 och C-308/15, EU:C:2016:980, punkt 58, och dom av den 26 januari 2017, Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, punkt 43).
- 54 Direktiv 93/13 kräver dessutom, såsom framgår av artikel 7.1 jämförd med tjugofjärde skälet i direktivet, att medlemsstaterna föreskriver lämpliga och effektiva medel för att hindra fortsatt användning av oskäliga villkor i avtal som näringsidkare sluter med konsumenter (dom av den 26 juni 2019, Addiko Bank, C-407/18, EU:C:2019:537, punkt 44 och där angiven rättspraxis).
- 55 Domstolen har således redan, vid flera tillfällen och med beaktande av kraven i artikel 6.1 och artikel 7.1 i direktiv 93/13, reglerat det sätt på vilket den nationella domstolen ska säkerställa skyddet av de rättigheter som konsumenterna har enligt detta direktiv. I unionsrätten harmoniseras emellertid i princip inte förfarandena för bedömning av avtalsvillkor som påstås vara oskäliga. Sådana förfaranden omfattas således av medlemsstaternas interna rättsordningar, enligt principen om medlemsstaternas processuella autonomi. Bestämmelserna om dessa förfaranden får emellertid inte vara mindre förmånliga än de som avser liknande situationer som omfattas av nationell rätt (likvärdighetsprincipen) och de får inte medföra att det i praktiken blir omöjligt eller orimligt svårt att utöva rättigheter som följer av unionsrätten (effektivitetsprincipen) (se, bland annat, dom av den 26 juni 2019, Addiko Bank, C-407/18, EU:C:2019:537, punkterna 45 och 46 och där angiven rättspraxis).
- 56 Det ska under dessa omständigheter fastställas huruvida dessa bestämmelser kräver att verkställighetsdomstolen prövar huruvida avtalsvillkoren eventuellt är oskäliga, trots de nationella processregler genom vilka principen om rättskraft tillämpas på ett domstolsavgörande av vilket det inte uttryckligen framgår att det skett en sådan prövning.
- 57 Principen om rättskraft har stor betydelse i såväl unionsrätten som de nationella rättsordningarna. EU-domstolen har nämligen redan slagit fast att det, för att säkerställa såväl en stabil rättsordning och stabila rättsförhållanden som en god rättskipning, är viktigt att domstolsavgöranden som har vunnit laga kraft efter det att tillgängliga rättsmedel har uttömts eller fristerna för dessa har löpt ut inte längre kan angripas (se, bland annat, dom av den 6 oktober 2009, Asturcom Telecomunicaciones, C-40/08, EU:C:2009:615, punkterna 35 och 36, och dom av den 26 januari 2017, Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, punkt 46).
- 58 I enlighet därmed har EU-domstolen slagit fast att konsumentskyddet inte är absolut. Den har särskilt slagit fast att det i unionsrätten inte föreskrivs någon skyldighet för nationella domstolar att underlåta att tillämpa nationella processregler som leder till att avgöranden vinner rättskraft, även om ett sådant underlåtande skulle kunna bringa ett åsidosättande av en bestämmelse, av vilket slag det än är, i direktiv 93/13 att upphöra (se, bland annat, dom av den 6 oktober 2009, Asturcom Telecomunicaciones, C-40/08, EU:C:2009:615, punkt 37, och dom av den

21 december 2016, Gutiérrez Naranjo m.fl., C-154/15, C-307/15 och C-308/15, EU:C:2016:980, punkt 68). Detta förutsätter emellertid, i enlighet med den rättspraxis som anges i punkt 55 ovan, att likvärdighetsprincipen och effektivitetsprincipen iakttas.

- 59 Domstolen har inte tagit del av några omständigheter som ger anledning att betvivla att den nationella lagstiftning som är aktuell i det nationella målet är förenlig med likvärdighetsprincipen. Det verkar, såsom den italienska regeringen har påpekat, som om verkställighetsdomstolen enligt nationell rätt inte får ompröva ett betalningsföreläggande som vunnit laga kraft, även om nationella regler om grunderna för rättsordningen eventuellt har åsidosatts.
- 60 Vad avser effektivitetsprincipen ska det erinras om att det framgår av fast rättspraxis att varje fall där frågan uppkommer huruvida en nationell processuell bestämmelse medför att det blir omöjligt eller orimligt svårt att tillämpa unionsrätten ska bedömas med beaktande av bestämmelsens funktion i förfarandet betraktat som en helhet samt förfarandets förlopp och särdrag. Dessutom ska, i förekommande fall, de principer som ligger till grund för det nationella domstolssystemet beaktas, såsom skyddet för rätten till försvar, rättssäkerhetsprincipen och principen om en ändamålsenlig handläggning (dom av den 22 april 2021, Profi Credit Slovakia, C-485/19, EU:C:2021:313, punkt 53). Domstolen har slagit fast att det inte krävs att total passivitet hos den berörda konsumenten uppvägs fullt ut för att effektivitetsprincipen ska anses ha iakttagits (dom av den 1 oktober 2015, ERSTE Bank Hungary, C-32/14, EU:C:2015:637, punkt 62).
- 61 Domstolen har dessutom preciserat att medlemsstaternas skyldighet att säkerställa att de rättigheter för enskilda som följer av unionsrätten är effektiva innebär, bland annat vad gäller de rättigheter som följer av direktiv 93/13, ett krav på ett effektivt domstolsskydd, vilket bekräftas i artikel 7.1 i direktivet och som även har stadfäst i artikel 47 i stadgan. Detta skydd omfattar bland annat fastställandet av processuella regler för att väcka talan med stöd av sådana rättigheter (se, för ett liknande resonemang, dom av den 10 juni 2021, BNP Paribas Personal Finance, C-776/19–C-782/19, EU:C:2021:470, punkt 29 och där angiven rättspraxis).
- 62 Domstolen har härvid slagit fast att i avsaknad av en effektiv kontroll av huruvida villkoren i det berörda avtalet eventuellt är oskäligen, kan iakttagandet av de rättigheter som följer av direktiv 93/13 inte säkerställas (dom av den 4 juni 2020, Kancelaria Medius, C-495/19, EU:C:2020:431, punkt 35 och där angiven rättspraxis).
- 63 Härav följer att de villkor som fastställts i nationell rätt, vilka det hänvisas till i artikel 6.1 i direktiv 93/13, inte får påverka innehållet i konsumenternas rätt, enligt denna bestämmelse – såsom den tolkats i domstolens praxis, vilken bland annat anges i punkt 53 ovan – det vill säga att inte vara bundna av ett villkor som ansetts oskäligen (dom av den 21 december 2016, Gutiérrez Naranjo m.fl., C-154/15, C-307/15 och C-308/15, EU:C:2016:980, punkt 71, och dom av den 26 januari 2017, Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, punkt 51).
- 64 I de nationella målen föreskrivs i den nationella lagstiftningen att verkställighetsdomstolen inom ramen för ett förfarande för verkställighet av obestridda betalningsförelägganden, inte får pröva betalningsföreläggandet i sak och inte heller, ex officio eller på konsumentens begäran, får pröva huruvida de avtalsvillkor som ligger till grund för betalningsföreläggandet är oskäligen på grund av betalningsföreläggandets implicita rättskraft.

- 65 En nationell lagstiftning enligt vilken en prövning ex officio av huruvida avtalsvillkor är oskäliga ska anses ha ägt rum och ha vunnit laga kraft även när det saknas motivering härför i ett sådant avgörande som ett beslut om betalningsföreläggande kan, med hänsyn till arten och betydelsen av det allmänintresse som ligger till grund för det skydd som direktiv 93/13 ger konsumenterna, urholka den nationella domstolens skyldighet att ex officio pröva huruvida avtalsvillkor eventuellt är oskäliga.
- 66 Härav följer att kravet på ett effektivt domstolsskydd i ett sådant fall kräver att verkställighetsdomstolen, även för första gången, kan pröva huruvida avtalsvillkor som har legat till grund för ett betalningsföreläggande som utfärdats av en domstol på begäran av en borgenär och som gäldenären inte har bestritt, eventuellt är oskäliga.
- 67 Såsom generaladvokaten påpekade i punkterna 56 och 57 i sitt förslag till avgörande saknar den omständigheten att gäldenären, vid den tidpunkt då detta tidigare domstolsavgörande vann laga kraft, inte kände till sin ställning som konsument, i den mening som avses i direktiv 93/13, betydelse, eftersom den nationella domstolen, såsom påpekats i punkt 53 ovan, är skyldig att ex officio pröva huruvida ett avtalsvillkor som omfattas av direktivets tillämpningsområde är oskäligt.
- 68 Mot denna bakgrund ska de frågor som ställts i målen C-693/19 och C-831/19 besvaras enligt följande. Artikel 6.1 och artikel 7.1 i direktiv 93/13 ska tolkas så, att de utgör hinder för en nationell lagstiftning i vilken det föreskrivs att när ett betalningsföreläggande som utfärdats av en domstol på begäran av en borgenär inte har bestritts av gäldenären, kan verkställighetsdomstolen inte senare pröva huruvida villkoren i avtalet, vilka har legat till grund för betalningsförelägandet, eventuellt är oskäliga, eftersom betalningsförelägandets rättskraft implicit omfattar nämnda villkors giltighet, vilket innebär att någon prövning av deras giltighet inte får ske. Den omständigheten att gäldenären vid den tidpunkt då förelägandet vann laga kraft inte kände till att denne kunde betraktas som ”konsument” i den mening som avses i direktivet, saknar i detta avseende betydelse.

Rättegångskostnader

- 69 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i de nationella målen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (stora avdelningen) följande:

Artikel 6.1 och artikel 7.1 i rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal ska tolkas så, att de utgör hinder för en nationell lagstiftning i vilken det föreskrivs att när ett betalningsföreläggande som utfärdats av en domstol på begäran av en borgenär inte har bestritts av gäldenären, kan verkställighetsdomstolen inte senare pröva huruvida villkoren i avtalet, vilka har legat till grund för betalningsföreläggandet, eventuellt är oskäliga, eftersom betalningsföreläggandets rättskraft implicit omfattar nämnda villkors giltighet, vilket innebär att någon prövning av deras giltighet inte får ske. Den omständigheten att gäldenären vid den tidpunkt då föreläggandet vann laga kraft inte kände till att denne kunde betraktas som ”konsument” i den mening som avses i direktivet, saknar i detta avseende betydelse.

Underskrifter